

cola Xunta pola Defensa de la Lingua, Confederación Asturiana de Pas d'Alumnos (COAPA), CC.OO., Conceyu d'Estudiantes Nacionalistes (CEN), Federación Asturiana d'Estudiantes Progresistes (FAEP), Sindicatu d'Estudiantes y Coleutivu Lingua y Enseñanza. «Campana pol Drechu al Deprendimientu l'Asturianu nes EEMM» (cursu 91-92) col Conceyu d'Estudiantes Nacionalistes (CEN), Federación Asturiana d'Estudiantes Progresistes (FAEP), Sindicatu d'Estudiantes y Unidá Mierense d'Estudiantes (UME). Propuesta a la Xunta de Presonal Docente de Resolución negando la validez d'una Circular l'Inspector-Xefe y defendiendo otra del Direutor Provincial na que manda poner les notes d'asturianu nos Libros d'Escolaridá.

De xuru que la Lingua Asturiana necesita d'un sofitu muncho mayor que'l nuesu. Son urxentes mayores compromisos ente nós comu trabayadores de la enseñanza, com-promisos que pasen pola afiliación y participación sindical y tamién por aspectos más cotidianos: nun renunciar a comunicase n'asturianu cola comunidá educativa, defender la escolarización de l'asignatura nos centros, percuriar la presencia nes biblioteques escolares de les espublizaciones na nuesa llingua, esparder nos centros toles noticies referíes a la normalización lingüística,...

Asumir esti compromisu ye, ensin dulda, un bon pasu alantre pa esa Escuela Pública Asturiana. Ye un gran pasu na defensa global d'Asturies.

Pregón de fiesta

*La xente l'aldega
ta condergada,
nun tien respetu al cura,
nin fe, nin nada.*

Esto ye lo que diz una copluca d'hai muchos años. Yo nun sé cómo andarán de fe y de creencies los aldeganos d'anguaño, y tampoco sé cómo andarán de respetu pa cola clerecía. Eses coses habrá que entrugá-y les al párrocu de Quintes y Quintueles, que ye'l mesmu. Porque, magar que allá una vezona, nel añu 1796, dixebráronse les dos parroquies porque yeren quien pa sofitar un pastor caúna, lleven xunies no católico unes cuantes décadas.

Pero la coplina aquella decía tamién que la xente l'aldega taba condergada. Si con eso'l so anónimu autor quería falar de condergues eternes pol pocu respetu al cura y pola poca fe, yo nun pueo decir un res. Yo nun soi teólogo y los mios conocimientos na materia son abondo ruinos, pesie a la mio formación dende neñu colos xesuítas de Xixón.

Poru, pue qu'el nuesu anónimu autor quixere falar de condergaciones mundanes, y d'eso, d'eso sí pueo falar una migaya. Ye verdá que l'aldega ta dando boquiaes caberes en munches coses. Cuando la tenyera se m'enllena de señardaes y viénenme al maxín los mios años de neñu, paeme que pasaren siglos. Por embargu, nun son tantos años. Teo canes, pero cuantayá que les teo. Cuasimamente dende neñu.

Y alcuérdome de les mios correríes de rapacín pelos praos de Quintueles. Equí deprendí a segar, a catar, a coyer llámpares y a que los pulpos me garraran ellos a mí, y a nun pasar de nueche pela Fonte'l Cura. Y entá tuví n'esfoyaces; y en samartinos curiosos; y en bodes de xente, de xentona y de xentiquina; y en cabudaños metá paganos metá cristianos. Y los carros de dos vaques (que, nun sé'l porqué, pero cuasi siempre yeren una roxa y una prieta) dexaben rodaes peles caleyes; y ventábase andando pel camín de Cabueñes, o con El Gatu de Quintueles, o con Pidal de Quintes. Y había namái un coche, na casona, en La Solana, pero yera xente que venía pocu.

Y comu nun había televisión y les ondas de la radio perdiéense cuandu gufaba'l noroés, cuntá-bamos cuentos y lleendes, mentres xintá-bamos castañes magostaes. Y cuntáronme qu'el mió bisgüelu Ramón, un día que baxara a cámbaros al pedreru, tuviera falando col Díañu Burlón, que taba sentáu nun peña nel monte Morión y entrugába-y si los cámbaros taben gordos. Y tamién hestories mítiques que dempués supe que nun yeren verdá, comu aquella que decía que mordeu-
ra sacabera nun espera prender vela. Esti mundu describíeralu asina un gran poeta de Mieres, Teodoro Cuesta:

*Muncho puen gociar los señorones pero más gozu ye cavar tarrones,
de tayaes fartucos y cevera, nun faltando boroña na masera,
tumbaos en blandinos almuhadones y apenes atapez oyer un cuenta
ensin trabayu que rompa la mollera; sentáu pente los fíos mui contentu.*

Esi mundu ta condergáu. Tien razón la coplina aquella. L'aldega ta morriendo, si nun ye que morriera hai tiempu, comu comentaba Palacio Valdés, noble fiu del conceyu Liaviana. Y tal paez

qu'esi mundu perdíu yera'l meyor mundu de tolos que pue haber o maxinase. Anguañu, los carros nun puen circular porque les sos ruedes nun son de goma; yá nun hai autocar d'El Gatu porque, agora, hasta los gatos tienen coche; La Fonte'l Cura ta con una muria moderna que abelluga per tras d'ella una piscina (que ye una triba bebederu grandón onde s'echa la xente) y ye nidio que güei nun da medrana nin a los neños más pequeños. Aquel mundu que morriera, y que yo entá viviera de chavalín, yera perguapu. Pero, ¿de xuru que yera asina? Otru poeta, l'avilesín Marcos del Tormiellu, diznos qu'aquel mundu yera aguantable namái que chumando sidra:

*El trabayar la tierra
ye la vida del mundu la más perra
que m'entra la sangre y la emponzoña.
En fartucándose unu de borroña,
de pataques solteres y d'arbeyos,
aseguren los vieyos
que ya nun falta nada, nin un oriciu,
y que si ún se quexa ye de viciu.*

*¡Valientes mentecatos!
Entá son más animales que los xatos
si descurren asina.
Con esa melecina
mecía con sain de les formigues,
quiciavis que se curen les vexigues.
Pero que trabayando
ensín tomar el sorbín dacuandu'n cuandu,
pol qu'el home sospira,
aina dios me salve,
ye mentira.*

Pero, faemos d'un mundu idílico o d'otru esfamiáu, lo más grave ye que col morrer d'esi mundu tal paez que ta morriendo l'ánima d'Asturies. Y, d'esta mentre, si l'aldega ta condegada, el país ta condegáu. Morriera l'aldega ta condegada, el país ta condegáu. Morriera l'aldega, morriera la Patria.

Ye ésti un razonamientu que se siente per dayures, nos chigres y nes ilesies, nes facultaes y nes barberíes, nos supermercados y nes pescaderíes, nel Tartiere y nel Molinón. Asina, la coplina aquella tan prestosa y cuasi folixera, camúda-se nuna profecía social, política y cultural.

L'aldega comu-y gustaba a Palacio Valdés, un home de bones coraes, comu dixerón hasta los sos críticos, morriera hai tiempu. Yá nin los vieyos de Quintes y Quintueles s'alcuerden de delles coses que taben ehí hai cincuenta años. Escaecieran hasta les engarradielles nes romeríes cuando los de Quintes diben a cortexar a Quintueles o al revés. Y eso qu'a munchos dió-yos por casar na parroquia del otru llau d'El Regatón, ¿o vais decíme que non?

Pero l'ánima d'Asturies, el ser d'esti país nun ta pel llabor. L'espíritu de nueso nun quier morrer. Equí tan homes y muyeres, vieyos y mozos, empeñaos en seguir darréu, con asociaciones como esta de Quintes, na que se hermana Quintueles, qu'un día decidiera facer lo más cenciello, lo que se fixera dende siempre, cocinar llámpares.

La aldega vieya ta muerta o dando boquiaes, pero la xente que naciera d'esa tierra, que man-tién les cases y los horros anque yá nun colleche y trabaye na siderurxa, na banca, na enseñanza, onde-yos dexen, porque tán les coses abondo enguedeyaes, esa xente ta viva. Y esa xente, nós, los d'equí y los del conceyu vecín, los de les villes industriales y los de les cuenques mineres, los de la capital y los de la mar, los del Eo y los del Deva, somos el cuerpu y l'ánima d'Asturies, el celebru y la coral d'Asturies.

Esta tierra pequeña que, viéndola nun mapa, talamente paez que ta estrada pente los montes y mira pal norte con güeyos medio clisaos, nun tien problemes porque les madreñes nun s'empleguen, o porque nun haiga maíz enristrao pa prendelo na panera, o porque la Santina dexa de facer millagros y nun eche un gabitu na reconversión industrial. El probleme ye que'l pigazu d'esti pueblu se torne nun suaño, y esi suaño seya mañán eternu. El probleme ye qu'un dí se de cuenta que, al abrir la boca, nun-y queden pallabres propies, que nun tea nin idegues que cuntiar nin llingua na que cuntales.

¡Qué murnies les pallabres de Pachu'l Péritu! Nel añu 1920 dedicába-y unos versos a otru poeta, al llaniscu Pin de Pría, y quería comencelu de que yera fatu por escribir y falar comu-y petaba:

<i>Pósa-y al castellanu la montera;</i>	<i>L'español se deprende, si hai mollera,</i>
<i>enclúcate, Pepín, y ciarra'l picu:</i>	<i>quien nun sabe falá-lu ye un borricu,</i>
<i>¿nun ves como reluz tanta llumbrera</i>	<i>y'l bable anque ye llingua galana</i>
<i>de perres pa facer l'idioma ricu?</i>	<i>sirve pa... falucar pela quintana.</i>

Había que descubrise delantre l'idioma cultu, l'español. Había que posar la montera, nuna dó-

mina na que la montera yá namái se quitaba cuando pasaba'l Santísimu. Y había qu'enclucase. L'asturianu nun servía nin siquier pa falar, namái que pa falucar. Y pa falucar na quintana. Pa falucar morriendo nuna aldega que tamién taba morriendo.

Y, güei, setenta años dempués toi yo equí, porque me invitasteis vós a dar un pregón. Igual queríeis un discursu y llego yo, fatu de mí, y, como Pín de Pría, póngome a falucar, ensin dame cuenta que l'aldega morriera y na quintana nun queda naide. Podía emplegar l'español, o l'inglés, o hasta'l servocroata, que pa eso toi estudiáu y soi del Ateneo de Madrid. Y yo, fatu de mi, faluco n'asturianu. Menos mal que toi nes Mariñes, onde toos somos parientes y, yá se sabe, la sangre tolo perdona.

Y pa finir, que yá falé muncho y de xuru que teís fame, aprovechando que la Sociedá Cultural Clarín fixéra-y un brinde a Grande Covián pa dá-y la llámpara d'oru, voi referíme a una canción popular recoyida en Colunga por Braulio Vigón nos caberos años del sieglu XIX. Ye una canción de la mar, del pedreru, onde les llámpares, y pue simbolizar que Pín de Pría tenía razón, que nun había qu'enclucase por falar una llingua pequeña:

<i>Metanes la mar</i>	<i>Perbaxo la ponte</i>	<i>D'una reina mora</i>
<i>sentí canciar la serena,</i>	<i>yo ví-te llavar,</i>	<i>tú yes l'encantu;</i>
<i>¡válame dios que bien cancia</i>	<i>y me paiciste</i>	<i>por eso te quiero</i>
<i>una cosa tan pequeña!</i>	<i>serena del mar.</i>	<i>y t'adoro tantu.</i>

<i>Aquella colloradina</i>	<i>Serena del mar,</i>
<i>que vive xunta la peña,</i>	<i>reina encantadora;</i>
<i>bebe l'augua cristalina,</i>	<i>tú yes l'encantu</i>
<i>cancia como una serena.</i>	<i>d'una reina mora.</i>

David M. Rivas

¹ David M. Rivas, Profesor na Universidá Autónoma Madrid y Secretariu l'Atenéu d'aquella ciudá, dió'l pregón pal «V Festival Gastronómicu de la Llámpara de Quintes y Quintueles», parroquies de Les Mariñes, nel Conceyu Villaviciosa. Ye esti un festival añal organizáu pola Sociedá Recreativa Clarín de Quintes, y ca dos años entrega una llámpara d'oru a una persona. Esti añu 1992, el gallardonáu fuera'l profesor Grande Covián, fíu del Conceyu Colunga. El testu que s'espubliza agora ye'l pregón que Rivas diera en Quintueles el pasáu 20 de mayu.